

SARS E ANANELA TSEBISO YA POKELLO YA LEKGETHO YA PUO YA NAKO E MAHARENG YA TEKANYETSO (MTBPS)

Pretoria, Labone la 28 Pudukwana 2021 – Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di ananela boitlamo bo sa sutheng bo entsweng ke Letona la Ditjhelete, Mong. Enoch Godongwana hodima ho tsepamiswa ha maemo a tsa ditjhelete, le ho dumella kgolo ya nako e telele ka ho ngotla kgaello tekanyetsong mmoho le ho tlisa botsitso ho tsa dikoloto nakong eo a neng a teka Puo ya hae ya Nako e Mahareng ya Tekanyetso (MTBPS) Palamenteng kajeno.

Letona le tlatsitse ka hore ikonomi e holang ka potlako e tla dumella hore ho be le pokello e kgolwanyane ya lekgetho mme sena se thuse hore ho be le karabelo e ntle hodima diqholotso tseo naha e tjamelaneng le tsona.

Ditshupo tse fihlang tsa ikonomi ya lehae le ya lefatshe di supa hore ikonomi e ntse e ntlafala ka mora hore e be monyebe dikgweding tsa ho feta. Sena se etsahala ka nako eo ho nang le ditshitiso hodima lethathama la phepele le ho runya ho ntseng ho tswela pele ha COVID-19. Ho latela tlaleho ya ponelopele ya ikonomi ya kgwedi ya Mphalane ka *World Economic Outlook* (WEO) ho tswa mane ho *International Monetary Policy* (IMF), ho akanywa hore ikonomi ya lefatshe e tla hola ka 5.9% ka 2021 le ka 4.9% ka 2022, e leng phesente ya 0.1 ka tlasana ho ya 2021 ka Phupu ha ho ne ho leptjwa.

Mona lapeng, Tlhahiso ya Kakaretso ya Naha (GDP) ya Afrika Borwa e hodile ka 1.2% kotareng ya bobedi ya 2021, mme sena se hodimo ho palo ya 1.0% (e lekotsweng botjha) kotareng ya pele. Ho lebelletswe hore tshebetso ya ikonomi e tla iphumana hape dilemong tse tlang ha ikonomi e ntse e buleha hanyenyane, maemo a tlhahiso a ntlafala mme le ditseko tsa kgwebisano le mejo di ntse di ntlafala. Lefapha la Naha la Matlotlo le lekotse botjha kgolo e nyenyane e lebelletsweng ya Tlhahiso ya Kakaretso ya Naha (GDP) ya Afrika Borwa bakeng sa 2021/22 ho ya hodimo ho fihla ho 10.9%, papisong le 8.8% ya Tekanyetso ya Hlakola 2021. Sena se bolela hore ho bile le ntlafalo e kgolo ho tswa kgonyelong ya -2.1% ka 2020/21.

Selemong sa ditjhelete sa 2021/22 pokello ya makgetho e lebelletswe ho hola selemo le selemo ka 18.9% ho tswa boleping ba kgolo bo neng bo lebelletswe pejana ba 9.2%. Sena se bontsha hore pokello ya lekgetho e hola ka tsela e potlakileng ho feta ya ikonomi, SARS e ntse e tswela pele ho tsepamisa maikutlo hodima mefokolo ya tsa taolo mmoho le ho ntlafatsa boikobelo ba balefalekgetho hore ho tle ho netefatswe hore ho ba le pokello e phahameng ya lekgetho.

Dipokello tsa lekgetho di ntse di tsamaya hantle haholo le ka hodimo ho ditebello tse neng di behilwe Tekanyetsong ya Hlakola 2021. Sena haholoholo ke ka lebaka la ikonomi e ntlafetseng ka lebaka la mekutu ya boikobelo mmoho le maiteko a ntlafetseng ka SARS. Ka lebaka la sena, Letona le ekeditse kakanyo ya pokello ya lekgetho ho tloha ho R1 365.1 billion ho isa ho R1 485.4 billion – ena ke keketseho ya R120.3 billion ka lebaka la tebello e ntlafetseng ya pokello ya lekgetho.

Hara dintlha tse ding, tekolobotjha ena ya kakanyo e ka amahanngwa le pokello e ntlafetseng ya lekgetho nakong ya selemo ho fihlela jwale. Haesale ho tloha ka Loetse 2021, SARS e bokelletse R720.1 billion, mme tjehelete e ka hodimo ho e neng e lekanyeditswe ke R79.1 billion (12.3%) papisong le Kakanyo ya Tekanyetso ya Hlakola 2021. Kgolo ya selemo le selemo ya selemo sa pele ho moo, e ile ya ba ya R201.5 billion (38.9%).

Mefuta yohle ya makgetho a maholo ntle feela le Dikgafa tsa Thomelohare le Dikgafa tse Itseng di bile le tjehelete e ka hodimo ho neng e akantswe. Tse bileng le kabelo hodima tjehelete e ka hodimo ho neng e lebelletswe, ebile makgetho a maholo a sebeditseng ka mokgwa o latelang papisong le Kakanyo ya Tekanyetso ya Hlakola 2021: PIT Net (-12.0%), CIT Net (-24.9%), Net VAT (-15.0%). SARS e dumelletse diphanyeho tsa COVID-19 tse mabapi le Dikgafa tse Itseng mme sena se bakile hore ho se be le tshebetso e ntle ka nako ena, ho feta mona dithomelohare di ile tsa fokotseha mme sena sa baka hore ho se be le tshebetso e ntle ha ho tluwa ho tse mabapi le dikgafa tsa bolaodi ba meedi.

SARS e bokelletse R87.0 billion ho tswa mekutung e bonahalang ya boikobelo halofong e qalang ya selemo. Tjheleteng ena, R53.5 billion ebile tjehelete e bokelletsweng ha R33.5 billion e ile ya fumanwa ka lebaka la thibelo ya boqhekanyetsi mmoho le bosireletsi bo bong ba tse dutlang. Mosebetsi ona o tla tswela pele ho tiiswa ho feta pele nakong eo SARS e ntse e tswela pele ho tsepamisa maikutlo a yona hodima ho ntlafatsa tshebetso ya yona hore ho tle ho netefatswe hore ho fihlellwa kakanyo e lekotsweng botjha ya pokello ya lekgetho.

Tshebetso ya pokello ya lekgetho ya halofo ya selemo e bontsha hore ikonomi e ntse e iphumana ho ya mane dinakong tsa pele ho COVID-19. Le ha ho le jwalo, ho na le tse ka bakang kotsi tse ka hulelang sena tlase mme tsona di lokela ho tsamaiswa hantle selemong sena, tsona di akga ka hare: 1) tshireletseho ya tsa eneji, ke hore ho tingwa kgafetsa ha motlakase, 2) ho runya kgafetsa ha maqhubu a COVID-19 mona lapeng le matjhabeng, 3) diphetoho tse kgolohadi tse mabapi le tseko ya dimenerale (Ore and PGMs), ho akareditswe le sekgahla sa phapanyetsano ya tsa ditjehelete mmoho le ditheko tsa dirafshwa le 4) ditshitiso tsa lethathama la phepele.

SARS e tla tswela pele ka leeto la yona le habileng SARS e bohlale ya sejwalejwale eo botshepehi ba yona bo sa belaelweng, e tlang ho hlomphuwa le ho tlotlwa ke bohle". Sena se tla etswa ka ho sebedisa metjha ya yona ka ho phethahala ho netefatsa hore ho na le pokello e phethahetseng ya lekgetho. Re ntse re tsetela mehlopi e meholo hodima mekgwatshebetso ya rona mme sena se tshehetse bokgoni ba rona ka ho fumana thuso ho tswa ditheknolojeng tse kgontshang sena tse kang manollo ya *data* le bohlale ba maiketsetso mmoho le tshebediso ya metjhine e ithutang manollo ya dipalopalo. Re kgolwa hore mekutu ena e tla re thusa ho fokisa le ho tobana le ho se ikobele tefo ya lekgetho. SARS e ntse e lomahantse meno maikemisetsong a yona a mawala a ho kgothaletsa boikobelo ba tefo ya lekgetho ka boithaopo.

Ho lebellletswe hore kgolo ya lekgetho e tla feta sekgahla sa kgolo ya ikonomi ha re lebile dikgweding tse 18 tse latelang. Mme ka lebaka la sena, re lebile papiso ya lekgetho ho GDP ya 24.1% bakeng sa 2021/22.

SARS e bebofaditse kgwebisano e fetang R2.6 trillion le balekane ba rona ba kgwebisano selemong se fetileng. Ka lebaka la seo, ho ntlafatswa ha pebofatso ya kgwebisano, tsepamiso e matla le tshehetso e hlokehang ya tsa ditjhelete di bohlokwa ho re thusa ho ntjhafatsa moralo wa motheo o fokolang madibohong a rona mmoho le ho tsetela hodima moralo wa motheo wa tsa ICT ka sepheo sa hore lepatlelo lena la tsa Bolaodi ba Meedi le lona e be la sejwalejwale.

Khomishenara ya SARS Edward Kieswetter o itse, “Re dutse re na le tshepo ya hore ka mohlomong re tla fihlella kakanyo ena e ntjha ya pokello ya lekgetho. SARS e ikemiseditse ho phetha thomo ya yona e leng ho bokella lekgetho lohle le kolotuwang hore ho tle ho ahwe mmuso o nang le bokgoni o sebeletsang Afrika Borwa. Sena se bapile le Tshebetso ya Boitelo eo SARS e e hahamellang.”

“Ho phethahatsa thomo ena ya SARS ho ne ho ke ke ha phethahala ntle le boikobelo bo ntseng bo tswela pele ba balefalekgetho, bahwebi, bakenadipakeng mmoho le bakgathatema ba bang ba bohlokwa ba phethahatsang boitlamo ba bona ba molao ka ho etsa se nepahetseng. Ke rata ho lebohela boikobelo ba bona. Re ntse re hlobaetswa haholo ke balefalekgetho le bahwebi ba ntseng ba tswela pele ho se ikobe tefo ya lekgetho ka boomo. Ke ipiletsa ho balefalekgetho, bahwebi le bakenadipakeng bana ho ikobela molao le ho phetha boitlamo ba bona ba molao hore re tsebe ho thusa naha ya rona e sa tswa fumana mehwabadi ya sewa sa COVID-19 le boemo bo amanang le sena ba lefatshe lohle bo nonyeditse ikonomi ya lefatshe ka bophara” Khomishenara o boletse jwalo.

Ditaba tsa hao tsa lekgetho di bohlokwa!

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za